

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania R.K.

od decyzji Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w
Województwie Wielkopolskim

o ustalenie stopnia niepełnosprawności,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
października 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego w
Poznaniu

z dnia 20 grudnia 2024 r., sygn. akt VIII Ua 39/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w
Poznaniu na rzecz radcy prawnej A.H. kwotę 270 (dwieście
siedemdziesiąt) złotych, powiększoną o stawkę podatku od
towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej odwołującej się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 20 grudnia 2024 r. oddalił
apelację odwołującą się R.K. od wyroku Sądu Rejonowego w Poznań - Grunwald i
Jeżyce w Poznaniu z dnia 24 czerwca 2024 r., którym zmieniono zaskarżone przez
odwołującą się orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o

Niepełnosprawności w Województwie Wielkopolskim z dnia 29 sierpnia 2018 r. i poprzedzające je orzeczenie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Poznaniu z dnia 5 czerwca 2018 r. o tyle, że zaliczono odwołującą się do osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim na stałe, ze wskazaniami dotyczącymi odpowiedniego zatrudnienia - praca lekka, bez długotrwałego stania lub długotrwałego chodzenia i oddalono odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy w całości podzielił ocenę Sądu Rejonowego co do opinii wydanych przez powołanych w sprawie biegłych o specjalizacjach odpowiadającym schorzeniom rozpoznanym u odwołującej się, którzy zgodnie orzekli, że schorzenia te skutkują niepełnosprawnością jedynie w stopniu lekkim (symbol 05-R). Zarzucane w apelacji błędne zacytowanie przez Sąd Rejonowy treści art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r. poz. 913 ze zm., dalej jako ustawa o rehabilitacji zawodowej), polegające na użyciu spójnika „albo” zamiast „lub”, nie ma zaś żadnego znaczenia dla prawidłowości wydanego orzeczenia, skoro Sąd Rejonowy prawidłowo odkodował normę prawną z tego przepisu. Skarżąca nie spełnia bowiem wymienionych w art. 4 ust. 2 tej ustawy przesłanek umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, a zawarte w opinii biegłego ortopedy stwierdzenie, że *„wskazana jest pomoc innej osoby przy niektórych cięższych pracach domowych”* nie może być uznane za potrzebę korzystania przez nią z czasowej lub częściowej pomocy w pełnieniu ról społecznych, o czym mowa § 30 i w § 29 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857, dalej jako rozporządzenie z dnia 15 lipca 2003 r.).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniosła odwołująca się, zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. uwzględnienie w całości apelacji i zaliczenie skarżącej do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym dla pełnomocnika wyznaczonego z urzędu według norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów postępowania i prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności, niezdolną do pracy albo zdolną jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą w celu pełnienia ról społecznych częściowej albo czasowej pomocy innej osoby, podczas gdy w przepisie tym ustawodawca użył słowa „lub” co oznacza, że wystarczy spełniać jedną, a nie łącznie dwie z powyższych przesłanek, tj. nie jest konieczne, aby skarżąca wymagała częściowej lub czasowej pomocy innej osoby w pełnieniu ról społecznych; 2) § 30 pkt 1 i 2 w związku z § 29 ust 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 15 lipca 2003 r., przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu: - że konieczność udzielania pomocy, w tym również w pełnieniu ról społecznych, nie dotyczy pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, mimo że § 29 ust. 1 pkt 3 tego rozporządzenia wymienia tę przesłankę; - że skarżąca nie wymaga żadnej pomocy ze strony osób trzecich, mimo że według opinii biegłego ortopedy wymaga ona pomocy takiej nawet przy podstawowych czynnościach.

W ocenie skarżącej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na oczywiste naruszenie art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej oraz § 30 pkt 1 i 2 w związku z § 29 ust 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 15 lipca 2003 r., jak też sprzeczność zaskarżonego wyroku „z powszechnie akceptowaną, utrwaloną i niebudzącą wątpliwości metodologią wykładni przepisów prawa”, co doprowadziło Sąd Okręgowy do błędnego wniosku, że skarżąca nie może być uznana za osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. Wymieniając w art. 4 ust. 2 tej ustawy osoby uprawnione do przyznania im umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, obok osoby niezdolnej do pracy ustawodawca wymienił osobę „zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych”. Zgodnie z wykładnią językową użyty w tym przepisie spójnik „lub” wyraża zawsze alternatywę i należy go rozumieć jako odpowiednik „co najmniej jedno z dwojga”. Zatem „wskazany przepis powinien być tak zinterpretowany, że wystarczające jest takie wystąpienie naruszenia sprawności organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie

w warunkach pracy chronionej bez jednoczesnego wymogu czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych” (*in extenso* z wniosku skargi).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance oczywistej zasadności (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Przywołana przesłanka w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 21 maja 2025 r., II USK 38/24, LEX nr 3913379). Przy czym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi

wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z dnia 17 maja 2018 r., IV CSK 599/17, LEX nr 2499804). Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620, z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 573/17, LEX nr 249707 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436), ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343; z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092). Nie jest dopuszczalne przenoszenie argumentacji służącej wykazaniu przyczyny kasacyjnej do uzasadnienia podstaw kasacyjnych ani odwoływanie się do tego uzasadnienia, podstawy skargi bowiem są badane dopiero przy rozpoznawaniu skargi, po jej przyjęciu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2018 r., III CSK 337/17, LEX nr 2483656 czy z dnia 11 kwietnia 2018 r., II UK 277/17, LEX nr 2490632).

Wymienionej wyżej przesłanki nie spełnia wniesiona skarga, ponieważ nie udało w niej wykazać, aby naruszenie wskazanych we wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania przepisów prawa materialnego miało walor naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącej zastosowanie przez Sąd Okręgowy w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy wymienionych we wniosku przepisów mieści się w granicach wyznaczonych przez ich wykładnię przyjętą w orzecznictwie.

Skarżąca pomija bowiem, że w orzecznictwie dokonano już analizy przesłanek określonych w każdym ze stopni niepełnosprawności zawartych w art. 4 ust. 1-3 ustawy o rehabilitacji zawodowej, wskazując, że trzy elementy charakteryzujące niepełnosprawność, zawarte w definicji tego pojęcia (art. 2 ust. 10 ustawy), występują także w ramach poszczególnych stopni niepełnosprawności. I tak: 1) element biologiczny (medyczny) występuje w stopniach znacznym i umiarkowanym, gdzie jest mowa o osobie „z naruszoną sprawnością organizmu” (art. 4 ust. 1 i 2) i w stopniu lekkim, gdzie mowa o osobie „o naruszonej sprawności organizmu (art. 4 ust. 3); 2) element ekonomiczny określony został przez zaliczenie do stopnia znacznego i umiarkowanego osoby „niezdolnej do pracy albo zdolnej do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej” (art. 4 ust. 1 i 2), a do lekkiego osoby o „obniżonej zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną” (art. 4 ust. 3); 3) element socjalny przez zaliczenie do znacznego stopnia osoby „wymagającej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji” (art. 4 ust. 1), do stopnia umiarkowanego osoby „wymagającej czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych” (art. 4 ust. 2), a do lekkiego osoby „mającej ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne” (art. 4 ust. 3). Co istotne, elementy te występują w każdym ze stopni niepełnosprawności z różnym nasileniem i w różnych konfiguracjach, aby w ten sposób wyodrębnić cechy odróżniające poszczególne stopnie od siebie i aby nadać im odpowiednią gradację. Innymi słowy, poszczególne stopnie niepełnosprawności wymienione w art. 4 ust.

1-3 ustawy o rehabilitacji zawodowej różnią się między sobą konfiguracją trzech elementów (biologicznego, ekonomicznego i socjalnego) oraz ich natężeniem, czemu ustawodawca dał wyraz między innymi za pomocą spójników (funktorów), użytych w poszczególnych ustępach art. 4 (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2024 r., I USK 16/23, LEX nr 3699749 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., I USKP 55/21, OSNP 2022 nr 9, poz. 93).

Jeśli chodzi o umiarkowany stopień niepełnosprawności, to w kontekście wyróżnionych wyżej trzech elementów składających się na niepełnosprawność, art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej wymienia następujące grupy przesłanek: 1) naruszenie sprawności organizmu (element biologiczny), 2) niezdolność do pracy albo zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej (element ekonomiczny) lub 3) wymóg czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (element socjalny). Użycie przez ustawodawcę między drugą a trzecią przesłanką alternatywy łącznej - w postaci spójnika „lub” - oznacza konieczność spełnienia co najmniej dwóch z trzech wskazanych grup przesłanek definiujących umiarkowany stopień niepełnosprawności. Zawsze występować musi naruszenie sprawności organizmu i dodatkowo: albo niezdolność do pracy (zdolność jedynie w warunkach pracy chronionej), albo konieczność pomocy w pełnieniu ról społecznych. Taka konstrukcja art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej pozwala również na uwzględnienie sytuacji, w której występują wszystkie trzy grupy przesłanek (tak: M. Włodarczyk (red.), Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Komentarz, Opublikowano: WK 2015). U skarżącej, oprócz naruszenia sprawności organizmu, nie stwierdzono natomiast niezdolności do pracy czy też zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej. Powołany w sprawie biegły ortopeda w opinii z dnia 1 sierpnia 2019 r. orzekł bowiem, że skarżąca „może pracować na ogólnym rynku pracy (...) Dozwolone są lekkie prace fizyczne, które można wykonywać w pozycji siedzącej bądź prace, gdzie zmienia się pozycję ciała”. Nie orzeczono także występowania po stronie skarżącej trzeciej przesłanki niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, tj. konieczności pomocy w pełnieniu ról społecznych, która polega na konieczności zapewnienia pomocy (bez opieki) w celu pełnienia ról społecznych, zdefiniowanej w § 29 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 15 lipca 2003

r., skoro biegły ortopeda w sporządzonej opinii uznał, że w przypadku skarżącej wskazana jest jedynie „ograniczona pomoc innej osoby przy niektórych cięższych pracach domowych”.

Wobec niespełnienia przez skarżącą co najmniej dwóch z trzech wymienionych w art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej grup przesłanek, definiujących umiarkowany stopień niepełnosprawności, zaskarżonemu wyrokowi nie można zarzucić oczywistego naruszenia tego przepisu, a twierdzenia skarżącej o rzekomej oczywistej zasadności skargi są bezpodstawne. Odmawiając skarżącej przyznania umiarkowanego stopnia niepełnosprawności Sądy obu instancji postąpiły zgodnie z utrwalonym w tej kwestii orzecznictwem, w którym postępowano zgodnie z metodologią wykładni przepisów.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (DZ. U. z 2024 r., poz. 764 ze zm.).

(J.C.)

[a.ł]